

Anulu II.

N^{ro} 23.

Fóia basericésca.

Organu

pentru cultura religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10 Decembre 1884.

Cuprinsulu:

Profetiele vechiului Testamentu despre Mantuitorulu nostru Isusu Christosu.
— Cin'a cea mai de pre urma de Leonardo da Vinci. — Partinirea literaturii
la noi. — Crestinii in aren'a amfiteatrului. — Sinode protopopesci. — Avisu.

Apare in 10 si 25 st. n. a fie-carei luni.

Pretiuulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1884.

Tipografia Seminariului gr.-cat. in Blasiu.

Profetiele vechiului Testamentu despre Mantuito-riulu nostru Isusu Christosu.

Apropiandu-se serbatori'a cea mare si luminata a nascerei Domnului si Mantuitoriului nostru Isusu Christosu, candu baserie'a in cultulu seu celu domnedieescu pune in cetirile, in cantarile si imni sei inaintea ochiloru credintiosiloru tote profetiele Testamentului celui vechiu despre Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu, cá astufeliu cá unu evangelistu viu se instruceze pre fideliu sei despre marimea misterului celui inaltu alu intruparei Fiului lui Domnedieu, credemu a promová pietatea si a intari credinti'a cetitoriloru nostri, deca vomu espune pre scurtu in modu sistematicu profetiele aceste in veci memorabile. Se va vedé din profetiele aceste inaltimea inteieptiunei providintiei domnedieesci. Se va vedé, cá precum providinti'a domnedieésca in ordinea naturala observóza una regula si una armonia, pre care nu o potemu admirá si nu ne potemu nimí de ea destulu, chiaru asia si in ordinea supranaturala. Ma in ordinea supranaturala regularitatea si armoni'a acést'a este cu atât'a mai inalta si mai sublima, cu câtu ordinea acést'a este mai inalta si mai sublima decâtu cea naturala.

Credinti'a in unu Rescumperatoriu ore careva venitoriu este de odata cu genulu omenescu. Nu se baséza credinti'a acést'a pre unu presentiu ore care inconsciulu si nefundatu alu omenimei, nice pre una intipuire óre care fantastica a sufletului omenescu incungiuratu in lumea acést'a de atâte necadiuri si doreri, precum sustienu rationalistii, cari totu ce este extraordinariu in lume voiescu se esplice pre cale naturala si din cause marginite fora a luá in ajutoriu ide'a Providintiei domnediesci. Ci credinti'a acést'a vechia si latita pretotindine in genulu omenescu se baséza si-si are radecin'a sa in revelatiunea primitiva data de Domnedieu protoparintiloru nostrii indata dupa comiterea pecatului originalu. Dela protoparinti in coce a trecutu credinti'a acést'a din generatiune in generatiune. Inse fienducá revelatiunea primitiva despre Rescumperatoriulu venitoriu facuta Protoparintiloru nostri a fostu inca vaga si numai in unele trasuri si lineaminte tare generali, de ace'a in generatiunile venitorie voidu una fia-care generatiune a o determiná mai de aproape, a o face mai clara si mai lamurita, s'a intemplatu de pre la tote poporele pagáne credinti'a acést'a s'a incungiuratu cu atâte adause omenesci, câtu din midiloculu loru numai cu greu se mai pote scote semburele celu adevratu.

Pre alta cale cu totul diversa si voita de Domnedieu a mersu poporulu celu alesu jidovescu. Pre poporulu acést'a Pa alesu Domnedieu in sfaturile

sale cele nemarginite, că in elu se determineze, clarifice si lamurésca totu mai tare revelatiunea profetica despre Rescumperatoriulu venitoriu, carea la inceputu a fostu facuta numai in termini generali, asia câtu omenimea scieá numai, cumcà va se vena unu Rescumperatoriu, inse nu scieá, cumcà, cându, unde, cine si cum va ff acel'a. Din caus'a acést'a in economi'a divina vedemu, cum Domnedieu in poporulu jidovescu din ce se apropiá mai tare „plinirea temporilor“ din ace'a pre cale profetica determiná totu mai tare ide'a cea generala a Rescumperatoriului venitoriu promis in cea protoparintiloru. Ne implemu de una mirare si de una admiratiune sacra, candu vedemu, câtu de frumosa si de intiepleta a fostu calea, pre care Domnedieu a desfasuratu si desvoltatu totu din ce in ce mai tare ide'a acést'a pre cale profetica.

Astufeliu prim'a profetia despre Rescumperatoriulu venitoriu a fostu protoevangeliulu, cuvintele acele, prin cari Domnedieu a promis lui Adamu si Evei immediátu dupa dictarea pedepsei unu Rescumperatoriu, cuvintele acele memorabili dîse diavolului: *„inimicitia voiu pune între tine si între muere, că tu vei desiu calcaului ei, éru ea ti va sdrobi capulu teu“*. Prin cuvintele aceste s'a profetitú numai atát'a, cumcà Rescumperatoriulu venitoriu se va nasce din muere, va se dica, va ff o m u.

Profeti'a acést'a a fostu destulu de determinata si de clara pana atunci, pana cându genulu omenescu nu érá despartitu in mai multe popore. Indata ce genulu omenescu s'a despartitu in mai multe popore, numai decátu a fostu de lipsa, cá se se determineze, cumcà Rescumperatoriulu acel'a, deca va ff omu, atunci din care poporu se va nasce, căce genulu omenescu constá din mai multe popore? Si Domnedieu ivinduse necesitatea determinarei acesteia, la tempulu seu a si determinatu mai deaprope profeti'a cea antica indicandu, cumcà Rescumperatoriulu se va nasce din poporulu jidovescu, candu a asiguratú pre Avramu, cumcà din sementi'a, acarei tata va ff elu, va est si Rescumperatoriulu. Sementi'a acést'a a fostu poporulu jidovescu, prin urmare din elu aveá se se nasca Rescumperatoriulu.

Poporulu jidovescu inse inea mai in originea lui a fostu impartitu in 12 triburi, dupa celi 12 ffi alui Israilu. Dupa-ce acumu se scieá, cumcà Rescumperatoriulu venitoriu va ff antaiu omu, a don'a Judeu, érá lipsa se se scia si determineze si mai de aproape, cumcà din care din cele 12 triburi se va nasce. Din caus'a acést'a profeti'a la tempulu seu a mersu cu unu pasiu si mai departe, si a determinatu, cumcà din tribulu lui Jud'a se va nasce doritulu poporeloru.

In tribulu lui Jud'a inse éráu mai multe familie, si asia a fostu lucru tare naturalu, cá se se determineze, cumcà din care familia se va nasce Rescumperatoriulu celu venitoriu. Si la tempulu seu Domnedieu a determinatu profeti'a si mai deaprope indicandu, cumcà se va nasce din famili'a lui Davidu.

Totu un'a asemenea cale prea intiepleta a urmatu prevedinti'a domne-dicésca si cu determinarea locului, unde aveá se se nasca Rescumperatoriulu

celu venitoriu. In protoevangelii nu s'a determinatu nemic'a in privinti'a locului, ci incatu s'a disu, cumcã Rescumperatoriulu va fi omu, intru atãt'a s'a disu, cumcã se va nasce pre pamentu, de ore-ce pamentulu este locuinti'a omeniloru. Loculu acest'a mai tardiu s'a determinatu si mai deaprope. Anume, cându profeti'a s'a determinatu in acoló, cã Rescumperatoriulu venitoriu va fi Judeu, atunci totu odata s'a determinatu mai deaprope si loculu nascerei lui, care va fi Palestin'a, fiindu-cã ace'a erã tier'a locuita de Jidovi. In Palestin'a inse erãu patru provincii: Pere'a, Galile'a, Samari'a si Jude'a. Astufeliu mai târdu nu erã de ajunsu in profetia numai ace'a, cã se se indice tier'a, in carea se va nasce Rescumperatoriulu, ci trebuieã se se indice si provinci'a ace'a din cele patru, in carea se va nasce. Acést'a s'a facutu prin ace'a, cã mai târdu profeti'a s'a clarificatu in acoló, cã Rescumperatoriulu se va nasce in Jude'a. In Jude'a inse erãu mai multe comune. Astufeliu deca in ea erã se se nasca Rescumperatoriulu venitoriu, erã de lipsa, cã in profetia se se designeze si comun'a ace'a a Judeei, care este alésa de Domnedieu, cã in ea se se nasca Salvatoriulu lumii. Acést'a s'a facutu prin ace'a, cã mai târdu s'a profetitu cumcã Vifaimulu Judeei va fi cetatea ace'a alesa de Domnedieu.

Cu determinarea acést'a din urma si profeti'a despre loculu nascerei Rescumperatoriului venitoriu a ajunsu la claritateca profetica cea mai inalta posibila.

Totu una asemenea cale prea inticlépta a urmatu providinti'a domnedieésca si cu determinarea profetica a tempului, cându erã se se nasca Salvatoriulu celu venitoriu. In protoevangelii nu s'a determinatu tempulu, decãtu numai intru atãt'a, incatu s'a disu, cumcã acést'a se va intemplã in venitoriu. Mai tardiu inse providinti'a domnedieésca totu mai tare a enucleatu profeti'a cu privire la tempulu nascerei Rescumperatoriului. Astufeliu mai autaiu s'a largitu profeti'a intru atãt'a, incatu cã tempu alu nascerei acesteia s'a determinatu tempulu, cându tribulu lui Jud'a va incetã a domni preste Judei. Determinarea acést'a inse inca erã forte vaga. Diu caus'a acést'a mai târdu s'a determinatu tempulu si mai deaprope prin ace'a, cã prin profetulu Danilu, s'a predisu, cumcã Rescumperatoriulu va pasi publice la 69 de septamani de ani, adecã dupa 483 de ani dela concesiunea data spre reedificarea templului si a cetatei: Profeti'a in privinti'a tempului inse si au ajunsu culmea claritãtei prin ace'a, cã dupa-ce s'a reedificatu templulu, s'a predisu, cumcã in templulu acel'a va aparé Rescumperatoriulu lumii.

Astufeliu provedinti'a domnedieesca, profetiele despre natur'a, loculu si tempulu nascerei Rescumperatoriului promis in Protoevangelii, le a acomodatu totu de a un'a impregiurariloru, si din ce se apropiã mai tare venirea lui, din ace'a profetiele deveniãu totu din ce in ce mai clare si mai detaiate, asiã câtu cându a aparutu, pentru cei cu sufletu bunu si insetati de dorulu Rescumperatoriului nu mai poteã se fia nice un'a indoela cu privire la identitatea personci lui.

Totu una asemenea cale prea întiepleta a urmatu provedinti'a domnedieesca si cu profetiele relative la demnitatea Rescumperatoriului venitoriu, cu privire la caracterulu lui, cu privire la societatea, ce o va fundá elu si in urma cu privire la religiunea si credinti'a, ce o va aduce elu in lume. Spatiulu celu angustu alu foiei noastre nu' ni permite a ne lasá in unu studiu si in un'a espunere mai adencita a planului celui magnificu domnedieescu urmatu in profetiele aceste. Spre orientare aludemu de asta data numai la trasur'a ace'a minunata si prea întiepleta, dupa care in profetiele cele vechi caracterulu si natur'a Rescumperatoriului si a religiunei si bisericei lui suntu descrise numai in termini generali, precum, cá: „in elu se voru binecuventá tote poporele“, „elu este doritulu tuturoru gintiloru“ si altele. Profetiele acestea inse din ce se apropiá mai tare tempulu venirei Rescumperatoriului, din ace'a eráu totu mai speciali si mai detaiate. Astufeliu mai antaiu incepe a se descrie caracterulu lui moralu in termini cátu se pote de clari, dupa ace'a activitatea lui, apoi suferintiele mortea si inviarea lui. Asemenea si relativu la biserica si religiunea lui mai antaiu se descrie in termini generali cá un'a imperatia a pazei, dupa ace'a catolicitatea si sublimitatea adevuriloru ei. Acést'a inse a mersu totu treptatu, asia cátu profetulu celu din urma, Malachi'a sigilulu profetiloru, a finitu sirulu profeticu prin profeti'a despre misterulu celu mai inaltu si mai sublimu, despre misterulu augustissimului sacramentu alu santei Eucharistie.

Potemu dice in urm'a acestor'a, cá profetiele despre Rescumperatoriulu venitoriu in privinti'a originei, localui si tempului aparitiunei lui, in privinti'a caracterului, demnitatei si naturei lui si a religiunei si bisericei fundate de elu, cu una întiepletiune preste fire din simburulu celu micutiulu alu proto-evangeliulu s'au desvoltatu si clarificatu totu mai tare, asia cátu ceva inainte de venirea lui au fostu ajunsu la claritatea cea mai inalta profetica. Cându au ajunsu la punctulu acest'a inse, atunci ele au incetatu si in loculu loru a pasitu Evangeliulu, asia cátu potemu dice, cá in planulu celu prea întiepletu alu provedintiei domnedieesce profeti'a s'a întâlnitu cu Evangeliulu, si ace'a numai atunci a disparutu din lume, cându a aparutu acest'a.

Cin'a cea mai de pre urma de Leonardo da Vinci.

Nu este mai nice una casa de crestinu adevveratu, unde intre imaginile, ce imfrumsetiéza paretii locuintiei, se nu observeze omulu si imaginea cea frumoasa, ce representéza cin'a cea mai de pre urma a Domnului cu santii sei Apostoli. Si lucru de miratu! Pretotindine in tote imaginile ori si de unde vede omulu cin'a acést'a memorabila depinsa totu in una forma. Totu acelesi fecie, totu acelesi espresiuni ale feciei, totu ace'a-si pusetiune a corpuriloru, totu acelesi colori le observéza omulu in tote imaginile aceste. Si deca este ceva deosebire intre ele, atunci ace'a se reduce numai la perfectiunea tehnica in unele mai mare in altele mai mica.

Ce ni areta noue impregiurarea acést'a, cá cin'a cea de taina a Domnului o vede astádi omulu pretotindine totu in una forma depinsa? Nemicu alt'a decâtu, cá tote imaginile aceste nu suntu altu ceva decâtu totu atâte copii despre unulu si acel'asi originalu. Deca inse asia sta lucrulu, atunci de securu, cá caus'a de in bascria crestina cin'a Domnului nu se mai depinge decâtu numai dupa unu anumitu originalu, nu pote se fia aire, decâtu in impregiurarea ace'a, cá originalulu acest'a in privint'a frumsetiei si a perfectiunei artistice le au intrecutu pre tote celelalte, ce le ar' poté aretá istori'a picturei; le au intrecutu astufeliu, cátu acele au trebuitu se dispara si se fia ignorate cu totulu de lumea si publiculu preceptoriu de arta, si totu terenulu l'a ocupatu eschisivu numai acest'a.

Bine! deca asia sta lucrulu, atunci pre dreptulu se intréba ori si cine, cumcá cine este autoriulu originalulu acestuia eroicu, care a intunecatu pre toti pictorii, ce s'au mai incercatu ver odata a presentá prin trasuri si colori cin'a cea in veci memorabila si mistica a Mantuitoriului nostru? La acést'a respundemu, cumcá autoriulu originalulu acestuia este barbatulu acél'a, geniulu acél'a alu picturei, alu caruia nume lu porta in frunte articululu presentu, va se dica, pictorulu italianu celu nemoritoriu Leonardo da Vinci, acarui nume va traí pana atunci, pana candu va traí si religiunea crestina si aducerea aminte despre cin'a cea de taina a Domnului nostru Isusu Christosu.

Leonardo da Vinci fû nascutu la anulu 1452 in Vinci aproape de Florenti'a cá fiu naturalu alui Pietro da Vinci. Pucini omeni pre pamentu au avutu ver odata atâte calitáti nunumai eminate, ci estraordinari, ma potemu dice epocali, si inca nunumai in spiritu, ci si in corpu. Corpulu lui de una frumsetia si regularitate rara si de una taría si musculatura estraordinaria cuprindeá in sine unu spiritu proveditu cu calitatile cele mai multifarii si mai admirabili, asia cátu elu nunumai cá erá versatu in teologia si in literatur'a antica, ci a fostu si unu constructoriu perfectu de fortaretie si nái, inventá mai multe masini si instrumente de resbelu, inventá mai multe instruminte de musica si diceá pre tote instrumentele, si cu deosebire pre flauta, cu forte multa gratia. Ma improvisá de multe ori viersuri tare frumose. In scienti'a fizice stá multu mai pre susu cá tempulu seu, in anatomi'a corpului omenescu a intrecutu cu multu pre contemporanii sei. In conversare erá atátu de plinu de spiritu, cátu nimene nu se uricá in societatea lui; era candu elu se uricá de conversare, atunci luá flaut'a in mana, si diceá in atâte variatiuni, tote noue, tote frumose si patetice, cátu societatea uitá cu totulu placerea gustata mai inainte in conversarea cu elu. In pictura inse, carea a fostu objectulu lui de predilectiune, s'a redicatu pana la unu atare gradu, cátu pote voru trebui se treca multi seculi, pana candu ver unu moritoriu se va poté apropiá de elu. Pre langa aceste erá tare deprinsu in artile cavaleresci a manuarii armeloru si a calaritului, la ce-lu ajutá forte multu tali'a lui cea frumosa si figur'a lui cea impunetoria. A fostu una norocire mare pre elu, cá fû nascutu

chiaru in apropiarea Florentiei, carea pre tempurile acele sub domnia lui Lorenzo Medici era asia dicundu universitatea Europei in privinta sciintelor si a artei, si astufeliu tare acomodata, ca unu geniu ca Leonardo se-si pota desvoltá tote poterile sale cele grandiose.

Vediendu tatalu seu talentele cele mari a fiului seu Leonardo, inca de tineru lu dete in Florentia in scol'a de pictura a magistrului Verrochio. Magistrulu Verrochio in scurtu tempu vediu si se convinse, cine si catu de mare este discipululu seu. Un'a legenda ni spune, ca vediendu magistrulu Verrochio, cum inca sub ochii sei l'a intrecutu discipululu, si-a aruncatu diosu penelulu cu cugetulu de a nu mai depinge nice odata nemie'a, pana candu va depinge unu atare geniu. Depingundu odata magistrulu Verrochio botozulu Mantuatoriului nostru Isusu Christosu la riulu Iordanului, Leonardo pre ascunsu intre celelalte persone a imaginii acesteia a depinsu unu angeru, inse cu atat'a gratia, si cu atat'a perfectiune, catu de aci in colo botozulu depinsu de magistru si a pierdutu tota valoarea, si ochii privitoriloru cadeau numai pre angerulu discipulului.

Tempu indelungatu nu s'a sciutu, catu tempu a statu Leonardo in Florentia, si unde s'a dusu de acolo mai antaiu. De abié in anii din urma s'a aflatu, ca elu in tineretiele sale a petrecutu tempu indelungatu si in Orientu la curtea Sultanului din Cairo, care l'a fostu tramisu si in Asia mica, ca se studieze causele unui cutremuru de pamentu, ce se intemplase acolo si causase multe si mari devastatiuni. Petrecerea acést'a inse alui Leonardo in Orientu ni subministra in catuva si chiai'a spre a ni esplicá sublimitatea, ce o a aretatu elu in depingerea cinei Domnului, cu carea asia dicundu s'a intrecutu si elu pre sine insusi. La curtea Sultanului din Cairo Leonardo a fostu in vedea de totu mare. Sultanulu s'a folositu multu de cunoscintiele lui cele frumoase matematice, geometrice si arhitectonice. Ma a capetatu si una titula ore careva forte inalta de onore, carea dupa legile Islamului nu era iertatu se se dee decâtu numai mohamedaniloru, si sub nice una conditiune unui crestinu. Impregiurarea acést'a trista i a silitu pre mai toti biografii lui mai noi se adopte opiniunea, cumca Leonardo pre tempurile petrecerei sale la curtea Sultanului din Cairo s'ar fi lepadatu de religiunea creстина si ar' fi trecutu la Mohamedanismu, cace altumintrule mai ca nu ar' fi capetatu titul'a ace'a de onore dela Sultanulu. Si opiniunea acést'a este si forte probabila, cu atatu mai vertosu, ca in una relatiune despre cutremurulu din Asia indreptata catra Sultanulu numesce pre Muhamedu profetulu celu nou, si sustiene, ca devastarile cutremurului s'au intemplatu din vointi'a lui. In ce trista perspectiva ni apare none prin acést'a pictorulu celu stralucitu, genialu si neajunsu alu cinei celei din urma a Domnului! Ore este cu potintia ca celu ce s'a lepadatu de Christosu, se depinga cin'a Lui cu atat'a perfectiune artistica? Este una lege psihologica in art'a picturei, ca celu ce depinge scene religiose, acel'a trebuie se fia petrunsu si consumatu de credintia. Acum ore este cu

potintia, cá celu ce si a parasitu credinti'a pentru onoruri si bunuri lumesci, se compuna una imagine atátu de adencu precugetata si atátu de sublimu esecutata, cum este imaginea cinei Domnului de Leonardo? Una enigma mare s'ar' pare omului tota cestiunea acést'a, deca ins'asi imaginea acést'a nu ni-ar' ajutá in deslegarea ei.

Scen'a principala, ma potemu díce cá essentiala in cin'a cea de taina a Domnului este instituirea santei Eucharistie, minutulu acel'a, cându Mantuitoriulu la cin'a cea mai depre urma luandu pane in mani a disu Apostoliloru sei: „*luati mancati, acest'a este trupulu mieu*“. Pentru cuvintele aceste, prin cari s'a instituitu misteriu celu inaltu alu santei Eucharistie, a fostu, este si va remané cin'a cea mai depre urma memorabila pana la capetulu lunei. Si deca unu pictoru ar voi se depinga cin'a cea mai depre urma, atunci de securu cá pre Mantuitoriulu si pre Apostolii sei i ar' depinge in minutulu, cându Mantuitoriulu a instituitu misteriu acest'a augustissimu. Si totusi cu Leonardo da Vinci, cu pictorulu celu classicu alu cinei Domnului, nu asia s'a intemplat. Elu din istori'a cinei Domnului a alesu un'a scena de un'a valoare numai secundaria, anume scen'a si minutulu acel'a, cându Mantuitoriulu Isusu Christosu a disu Apostoliloru sei cuvintele cele triste: „*adeveru, adeveru dicu voue, cá unulu din voi me va vinde*“, si apoi scen'a acést'a e depinsa cu atát'a perfectiune, cátu i se pare omului, cá cetesce in inimile Apostoliloru uimirea cea mare, ce i a cuprinsu, cându cá unu falgeru a cadiutu in midiloculu loru cuvintele acestea ale Mantuitoriului. Ce a potutu inse se indemne pre Leonardo, cá voindu a depinge cin'a Domnulu, se omita si ignoreze minutulu instituirei Santei Eucharistie si se preferésca minutulu descoperirei tradatoriului Jud'a? Dora minutulu instituirei Santei Eucharistie a fostu mai pucinu pateticu? dora Apostolii s'au miratu si minunatu mai pucinu de misteriu acest'a inaltu si necuprinsu si pentru angeri, decátu cum s'au miratu de descoperirea amicului tradatoriu? dora tain'a cea ascunsu a eucharistiei este mai de pucinu momentu cá tradatoriulu Jud'a? dora este mai pucinu frapantu pentru ochii unui moritoriu a aretá pre Fiulu lui Dommedieu ascunsu sub form'a panei, decátu a descoperi pre tradatoriulu Jud'a sub form'a amicului si a discipulului? Nu! Nimicu din tote acestea. Cá unu teologu profundu a cugetatu Leonardo tare corect cu privire la lucrurile aceste; inse altu ceva agitá sufletulu lui. Elu bine scieá, cumcá si elu a fostu orecânduva tradatoriu cá Jud'a, cá elu inca l'a vendutu pre Mantuitoriulu ore-cându cá Jud'a, cá elu inca a auditu in conscienti'a sa crestina cuvintele Mantuitoriului: *adeveru, adeveru dicu voue, cá unulu din voi me va vinde*“, atunci cându pentru onoruri lumesci la curtea Sultanului a negatu pre Christosu si s'a aruncatu in bratiile lui Mohamedu. Si astfelu pre elu l'a atrasu din tota istori'a cinei celei mai depre urma mai multu cá ori ce scen'a, cându Mantuitoriulu a descoperitu pre tradatoriulu seu, fienducá in scen'a acést'a se vedeá elu pre sine insusi, si cându a depinsu atátu de magnificu si atátu de sublimu scen'a acést'a, atunci a voitu a-si marturisi si asi espiá

pecatulu seu inaintea lunei întregi. Cuvintele vamesiului suntu pictur'a cinei Domnului cea minunata alui Leonardo; cuvintele vamesiului, care consciu de peccatele sale nu cutezá se-si redice nici ochii catra ceriu, ci numai batendu-se in pieptu striga: *Domne fii înduratu mie peccatosului*. Cá si ore cându S. Apostolu Paulu, care inaintea lunei întregi a descoperitu: „*cà elu este celu mai micu între totii Apostoli, care nu e demnu a se chiamá Apostolu, fiinducà si baserie'a lui Domnedieu o au persecutatu*“, asia si Leonardo inaintea lunei întregi a descoperitu, cà elu nu este demnu a depinge cin'a Domnului, decátu aretându pre tradatoriulu seu, care este si elu, fiinducà elu inca l'a tradatu la curtea Sultanului. Santulu Paulu cá unu magistru alu cuventului o a facutu acést'a cu cuventulu; Leonardo cá unu magistru alu picturei, o a facutu acést'a cu pictur'a. Astufeliu petrunsu de una penitentia profunda, ce i a sgduitu cá unu orcanu de mare totu sufletulu, s'a apucatu elu cu geniulu lui celu mare de depingerea cinei celei mai depre urma, si a produsu opulu acel'a, in care si astadi i se pare omului, cà aude suspinulu celu adencu a lui Leonardo, care cá fiulu celu retacitu se intorce éراسi la tatalu seu strigandu: „*tata! gresitam la ceriu si inaintea ta, si nu mai sum vrednicu a me chiamá fiulu teu, prinesceme ca pre unulu din argatii tai*“. (Va urmá).

Partinirea literaturii la noi.

Termometrulu celu mai bunu pentru a mesurá gradulu de cultura la unu poporu, este interesulu, ce-lu areta facia cu productele literarie este in sinulu seu. Candu unu poporu se intereséza multu de progresulu literaturii sale, atunci este semnu celu mai invederatu, cumcà poporulu acel'a a ajunsu la conscientia de sine, si cumcà este in claru cu tendintiele sale. Candu din contra unu poporu este cu totul indolentu si nepasatoriu facia cu productele sale literarie, atunci acést'a este semnu celu mai invederatu, cumcà de locu nu este in claru cu sine insusi, si vietia lui este mai multu fisica decátu spirituala.

Tendintiele nostre spre cultura suntu tare tinere, ma potemu dice, cà pote mai tinere cá la cele mai multe popore din monarchia nostra. Din caus'a acést'a ar fi unu lucru tare esageratu a pretinde la noi acelasi gustu literariu si acelasi zelu in progresulu literaturii, care-lu observéza omulu la popore cu unu trecutu multu mai favorabilu cá alu nostru. Ma considerandu scurtimea tempului, vitreginea impregiarariloru si bunastarea materiala nice decum stralucita in poporulu nostru, potemu dice fora téma de esorbitare, cumcà relative poporulu nostru a facutu mai multu cá altele, asia câtu din punctulu acést'a de vedere potemu fora nice unu remorsu de conscientia privi la pasii facuti, si in câtuva potemu fi si superbi de eli.

Ar' gresi inse, cine din acést'a ar trage conclusiunea, cumcà dora la noi nu ar' mai fi in privintia acést'a nice unu defectu de suplinitu, nice una

erore de corespunzător și nici o direcție de emendare. Defectele, erorile și scaderile sunt nesce lucruri legate de totu ce e omeneșu, suntu așa dîcîndu unu malum inherentu naturii noastre. Din cauză a acîșt'a nu adulatoriulu defectelor și alu scaderilor noastre ni este de binevoitoriu, ci acîșt'a, care ni le descoperu cu intențiunea de a fi emendate. Pentru acîșt'a și noi cu ocaziunea acîșt'a vomu descoperi unele scaderi inherente progresului literariu la noi, și acîșt'a singuru numai din motivulu, că scaderile aceste fiendă suplinibile și dorim suplinirea lor din tota inimă.

Primulu și celu mai însemnatu, mă potemu dîce că și mai periculosu defectu în progresulu literariu la noi este, că interesulu față cu literatură nu este în acîșt'a extensiune, în care ar' potî și ar' trebui se fia. Ce e dreptu, față cu alte multe popore, la noi este puțin publiculu acîșt'a, dela care se potî așteptă interesu și precepere față cu valîrea literaturii la unu popor. Acîșt'a în sine nu ar' fi dorerosu, pentrucă mai multu nu se potî așteptă. Dorerosu este numai acîșt'a, că între acîșt'a, dela cari cu totu dreptulu s'ar' potî așteptă interesu față cu progresulu și produsele literarie, interesulu acîșt'a nu este așa estinsu și generalu, cum ar' potî se fia.

Nu potî pofți, ce e dreptu, nimine în specie de la cleru, că unulu fiacare preotu se fia literatu. Așa ceva nu se potî pofți nici dela alte cleruri în împregiurări materiali multu mai favorabili că alu nostru. Cea ce potî înse omulu se pofțesca, și iuca cu totu dreptulu, este că nici unu preotu se nu fia cu totul indiferentulu față cu literatură. S'a dîsu și se dîce și acum forte desu, cumcă clerulu nostru fiendu în cea mai mare parte tare miseru, este abstrasu dela ori ce ocupațiune literaria prin grigea de subsistintia și de procurarea celor necesarii spre subsistintia, așa cătu deoparte în mîdîloculu lipselor celor multe nu mai ajunge a sacrifică ceva și spre scopuri literarie, era de alta parte nu i mai remane tempu și pentru cetîtu. Nu vomu nici decum a negă necadiurile cele multe, cu cari are se se lupte cea mai mare parte a clerului nostru. Necadiurile aceste suntu prea bine cunoscute. Concluziunea înse, ce se trage din esistenți'a lor, ni se pare cu totul nelogica. Căce deca esistenți'a necadiurilor și luptelor celor multe în adeveru, cari are a le îndură cea mai mare parte a clerului nostru, ar' fi incompatibilă cu ori ce ocupațiune literaria, fia acîșt'a cătu de mica și de restrînsa, atunci ar' urmă, că în genere tota preotimea se fia straina de ori ce ocupațiune literaria, și contrariulu se fia numai excepțiuni rare. Acîșt'a înse nu se întempla. Din contra suntu mult, forte mult preoti, cari se luptă cu necadiuri și neajunsuri forte multe, mă potî mai multe că alții, și totuși nu abdîcu cu totul de ori ce ocupațiune literaria, mă și procura în continuu și cărți, baremu pre cătu li e cu potintia, și nici odată cas'a lor nu este fora de una foia seau doue, pre cari le cetescu regulatu. Ce urmîza așa dăra de aici? De securu numai acîșt'a, că deca la așa de mult preoti, cari se luptă cu multe necadiuri că și alții, ocupațiunea literaria nu este cu totul incompatibilă cu starea lor

materiala, atunci incompatibilitatea acéşt'a nu se pote redicá la valóre de lege generala pentru preotimea nostra, si deca totusi in unu casu seau altulu intempina omulu unu indiferentismu de totu mare facia cu ori ce ocupatiune literaria, atunci caus'a este de a se cautá mai multu in indolinti'a respectiviloru decátu aire. Ma se intempla si casuri de acele abnormali, câtu chiaru aceia cari dispunu de una buna stare materiala insemnata, suntu celi mai indiferenti facia cu ori ce ocupatiune literaria, si nu cetescu cu anii de capu nemica, nice nu afla omulu la casele loru nice una foia, decátu pote cele prenumerate mei multu de oficiulu protopopescu, aceste inse remanu si se mai si prapadescu fora se fia baremu taiate. Aici apoi ori ce escusa afora de indolinti'a cea mai crassa, este neacceptabila.

Falsitatea conclusiunei de mai susu o potemu ilustrá si cu esemple tare instructive de pre la alte popore. Germani'a presenta ni subministra in privinti'a acéşt'a unu esemplu tare viu. Esista in Germani'a una partidá insemnata numita partid'a socialu democratiloru. Principiele partidei acesteia le omitemu, pentrucá nu principiele ei le aducemu noi de esemplu, cáce acele suntu si tare de condamnatu din ori ce punctu de vedere, ci cu totulu altu ceva este, ce ni atrage atentiunea. Partid'a acéşt'a se recruteza mai eschisivu numai din lucratori depre la cetati, cari nu dispunu de nice unu capitalu, si de nice una avere, ci traiescu asia dicundu din plat'a de di numai din mana in gura. Si pre langa tote aceste nice una partidá nu a sacrificatu atât'a pentru scopuri literarie, jurnale, brosiuri si opuri, ce espunu principiele partidei acesteia. Nu va aflá omulu pre la cetati unu lucratoriu fia câtu de simplu, care deca numai scie cetí, se nu-si aiba foi'a sa. Esemplulu acest'a este cu atâtu mai viu si mai instructivu, cu câtu elu ni areta unu casu, candu starea materiala cea mai inferioara este compatibila cu spriginulu celu mai mare literariu. Deca esia ceva e cu potintia la un'a atare clase de omeni in Germani'a, atunci pentru ce se nu fia cu potintia si la ace'a parte din clerulu nostru, care a remasu pana acumu indolenta facia cu ori ce ocupatiune literaria.

Din impregiurarea inse cá interesulu literariu la noi inca nu a ajunsu la estensiunea ace'a, la care pote amu fi in dreptu a asteptá cá se fia ajunsu, urméza si alte piedeci in progresulu literariu. Intre aceste mai insemnatu este ace'l'a, cá opurile literarie suntu mai totu de a un'a de unu pretiu mare, care impiedeca procurarea loru si decatra aceia, cari ar' avé altumintrule dorintia si vointia destula. Si acéşt'a este lucru naturalu. Deca cetitori suntu forte pucini, atunci opurile si foile suntu scumpe, fienducá atunci tote spesele edarei cadu pre unerii la pucini individi. Deca din contra cetitori suntu multi, atunci opurile si foile de comanu suntu eftine, fienducá atunci spesele editiunei impartinduse pre mai multi, cade pre unulu numai forte pucinu. Impregiurarea acéşt'a ni esplica, cum in tierile culte foi tare bine si elegantu redigate in ori si ce privintia, suntu de unu pretiu tare micutiu, asia câtu suntu accessibili si celoru mai miseri.

Pre calea acést'a se intempla, de indolinti'a unor'a causéza dauna si celoru zelosi si prin acést'a preste totu dauna culturala.

Alta piedeca in progresulu literariu din lips'a estensiunei necesarie a interesului literariu este, că numerulu autoriloru si deca nu se impucinéza, totusi nu cresce asia precum s'ar' dorí. Unulu fia-care autoriu seau jurnalistu, candu scie, că nu va aflá spriginulu doritu, abdíce de edarea opuriloru si a foiloru. Si acést'a érasí este una dauna culturala.

Atátu suntu de mari astádi pretensiunile culturaliu facia cu clerulu, atátu suutu de multifaric, si din atâte parti redicate, câtu numai forte cu greu pote se corespunda prea deplinu la tote. Din punctu de vedere basericescu, se poftesce cá clerulu se fia prevediutu cu scientia frumosa, cá precum dice Santulu Petru in tempurile aceste grele *se pota responde cuventu toturorú celoru ce ne întreba pre noi despre caus'a sperantiei nostre*. Din punctu de vedere politicu se poftesce, cá clerulu se fia totu de a una in curentu cu vietí'a publica a statului. Din punctu de vedere nationalu se poftesce, se fia versatu in multe lucruri, cá se pota fi de ajutoriu poporului in multele necadiuri ce-lu impresora de tote partile. Din punctu de vedere socialu se poftesce érasí, cá clerulu se aiba canoscintie de multe lucruri, spre a poté aperiá poporulu de decadintia materiala. Cum va poté satisface la tote aceste unu atare preotu, care cu anii de capu nu cetesce nemicu, nu tiene una singura foia la cas'a sa, si nu se intereseza de nici unu productu literariu?

Din caus'a acést'a ce dorimu, este, cá interesulu literariu, ce a facutu la noi unu inceputu asia frumosu, in privinti'a estensiva se crésca totu mai tare si in cerculu seu se adune câtu se pote pre mai multi.

Crestinii in aren'a amfiteatrului.

In Rom'a antica pre tempurile imperatorulu lucrulu erá unu ce de diosu ¹⁾. Pentru lucru erá nascutu numai sclavulu. Din caus'a acést'a Romanulu celu liberu dispuneá de tare multu tempu, ce-lu poteá folosi spre alte ocupatiuni. Celi mai nobili si mai buni si petreceáu tempulu celu multu liberu, de care dispuneáu, in ocupatiuni cu scienti'a si cu art'a. Celi mai multi inse si petreceáu tempulu in delicii trupesci de ospetie, bachanalie, scaldi si mai cu sema in teatre. Se insiela inse cine cugeta, cumcà teatrele aceste eráu scol'a acc'a frumósá a vietiei, la care tientesce ide'a teatrului. Nu! Teatrele aceste in Rom'a cea decadiuta de pre tempurile imperatorulu eráu cuiburile desfatariloru celoru mai urite, de cari este capace inim'a omenésca in decadinti'a ei. Si nice nu e mirare! Psychologice considerandu lucrulu, celu ce se desfetéza in continuu in delicii trupesci, acel'a cu tempu devine si tiranu. Immo-ralulu imperatu Domitianu se indatiná la ospetiele sale cele lucullice a pune, cá se bata inaintea lui pre mai multi sclavi pana la sange si morte, pentrucá

¹⁾ Cicero de officiis c. 42.

in dorerile loru se-si pasca ochii. De ace'a teatrele Romei pagâne celei decadiute pre tempurile imperatiloru constáu in desfatate la privirea versarei de sange. Partei acesteia intunecose a naturei omenesci au amfiteatrele cele grandiose din Rom'a se-i multumésca esistinti'a si desvoltarcea loru spre rusinea genului omenescu.

Amfiteatrele suntu de origine etrusca. La inceputu se dáu representatiuni sangerose in ele numai cu ocasiunea immormentariloru. Candu moravurile Romaniloru dupa resbolele 'cu Cartagen'a incepuru a degenerá totu mai tare, atunci representatiunile cele sangerose in amfiteatre incepuru a deveni totu mai dese, pana ce in urma ajunse lucrulu acóló, câtu Romanului celui decadiutu i eráu asia de necessarii cá si pânea de tote dilele. Din care cauza poporulu nu mai cereá altu ceva dela imperati, decâtu pane si representatiuni sangerose in amfiteatru.

Inse representatiunile aceste sangerose din ce devenieáu mai comune, din ace'a devenieáu si mai crude. Astufeliu este natur'a nostra omenésca, câtu si reulu si binele, deca ni se preface in datina, atunci mergemu totu mai departe pre calea apucata. La inceputu in amfiteatre se versá sânge omenescu nevinovatu luptandu-se numai omu cu omu. Acést'a inse nu a duratu multu. Anim'a omenésca insetata de sange voieá acum se veda mai multu, voieá se veda sange omenescu nevinovatu versatu de fiere selbatice. „Bestiele delicielor, scrie Tertullianu ¹⁾ nu se saturáu, pana candu nu vedeáu trupuri omenesci sfasiate de fiere selbatice“.

Inainte de ce anu vedé, câtu au suferitu crestinii celi de antâiu in amfiteatrele aceste, va fi bine, deca mai antâiu vomu descrie pre scurtu una representatiune teatrala sangerosa din amfiteatru.

Pre tempurile imperatiloru nunnumai in cetatile cele mai mari, ci si in cetatile cele mai mici se construiseru amfiteatre. Mai multe remasitie de ale edificioru acestora stfrnescu cu marimea loru si astâdi admiratiunea lumci. Amfiteatrulu flavianu din Rom'a lu redicá Martialu ²⁾ pentru marimea si pomp'a lui preste edificiele si cele mai grandiose din lume.

Representatiunile cele sangerose in amfiteatru se incepeáu totu de a un'a cu unu sacrificiu adusu lui Jupiter. Dupa ace'a intráu numai decâtu gladiatorii in ornatu serbatorescu pre arena. Mai antâiu in fruntea sirului eráu asia numitii *venatores* seau paditorii animaleloru selbatice, dupa acestia asia numitii *bestiarii* seau luptatorii cu fierele selbatice, si in urma asia numitii *gladiatores* seau luptatorii cu sabi'a. Dupa-ce cu totii in ordine incungiuráu odata amfiteatrulu pre din launtru, cá precum dice Quintilianu ³⁾ poporulu se veda pre celi destinati la morte imbracati in costumu serbatorescu, steteáu in

¹⁾ De spectaculis c. 12.

²⁾ Mart. Spect. I. 1.

³⁾ Declam. IX.

locu inaintea logei in carea erá imperatulul, unde plecanduse pana la pamentu strigáu: „*ave Caesar, morituri te salutant*“ ! Atunci deodata usile destinate spre ace'a se deschideáu de tote laturile si intráu in amfiteatru fierele selbatice, lei, tigrii, ursi, lupi, porci si tauri selbatici. Deca fierele selbatice nu se incaieráu numai decátu unele de altele, atunci aruncáu intre ele si pre ele legaturi de paie aprinse si rudi de fieru arse si inrosite cá foculu, cá se le atítie. Atunci iucepeáu animalele a fugí cá turbate in arena, aerulu tremurá de urletulu loru si una turbare enorma le cuprindeá pre tote. In turbarea acést'a incepeáu a se sfarticá unele pre altele. Numerulu fiereloru selbatice erá de multe ori forte mare. La una singura atare representatiune a lasatu Pompeiu se se lupte pre arena 600 de lei, 410 leopardi si 15 elefanti. Éra la ceremoniele triumfali alui Traianu in tempu de 123 dile s'au sferticatu in amfiteatru unulu pre altulu 10,000 de animale selbatice.

Dupa-ce fierele selbatice s'au sferticatu câtuva tempu unele pre altele, vine acumu rendulu la *bestiarii*, cá acumu se se lupte eli cu fierele selbatice. Fiorile sf mörtea se incepe din nou. Sangele de animale cu sangele omenescu se amesteca acum laolalta spre a desfatá privirea cetatianiloru celoru degenerati, câtu nu mai aveáu nice inima nice compatimire. „Amfiteatrulu este unu locu, care nu cunoste nice una mila“ ¹⁾, dice Tertulianu.

Cu acést'a s'a finitu scen'a antaia. Caldur'a inse este mare, amfiteatrulu este plinu de pulvere stérnita in lupta, sangele versatu respandisce unu mirosu nadusitoriu prin amfiteatru. Atunci masinariile teatrului se punu in miscare, si pre privitori ploua de tote partile apa rece parfumata cu diverse mirosuri, cá publiculu se se recorésca, si mirosulu de sange se se imprascia. De alta parte music'a dice de bucurie, si pre arena pasiescu actori comici, cãce publiculu voieá scene sangerose mestecate cu lucruri joviale. Mai venieá pre arena si cãte unu elefantu imbetatu, cá publiculu se se desfeteze vediendu cum ambla in tote partile.

Afora de ace'a mai venieáu si clefanti dresati cá jucatori pre funia, cãte unu ursu imbracatu cá una muere betrana, pre carea o portáu cãte patru atleti pre susu. In urma venieáu doi atleti muscolosi, unulu imbracatu cá *Pluto*, si altulu cá *Mercuru*, spre a cercetá cu fiere arse, nu cunva ver unu bestiariu se prefãce numai cã e mortu. Deca afláu pre unulu cá inca nu a moritu, lu duceáu numai decátu in *spoliarium*, unde i omoricáu gladiatorii celi incepatori ²⁾. Dupa acést'a pre unde erá loculu plinu de sange se aruncáu taritie de lemnu, si apoi arina seau nasipu — de unde se deduce si terminulu arena —, si dupa ace'a se incepeá actulu alu doile.

Unu siru lungu de gladiatoru puternici, muscolosi si bine nutriti in costume pompose cu pene resvolite pre capu si cu scuturi scilpitiose sub canteculu musiciei face unu rondu prin amfiteatru. Acestia incepu a se luptá mai antaiu

¹⁾ De spectaculis c. 19.

²⁾ Lactantiu Inst. div. 11. c. 3.

laolalta cu sabii de lemnu, că se vina in focu. La semnul datu cu una trompeta sabiele de lemnu le schimbă cu sabii de fieru. Deca unu gladiatoriu eră prea mole in lupta, atunci unu murmuru amerintiatoriu se aude din tote logele spectatoriloru, căce publiculu voieă că gladiatorii se mora cu faci'a vesela. Deca si atunci remaneă totu mole si fora curagiu, atunci i bateău cu biciuri si cu fieru arsu, că se li faci curagiu. „Asia de tare a disparutu, dŃce Lactantiu, totu simtiulu de umanitate din pieptulu Romaniloru, in cătu pentru eli este una petrecere a indemnă cu ori ce midiloce la omoru“ ¹⁾, era Tertullianu are dreptu candu dice că: „amfiteatrulu eră locuint'a totororū demoniloru“ ²⁾.

Cu acést'a s'a finitu si actulu alu doile. Scenele cele comice si stropirile cele recoritore de dupa actulu antaiu se repetiescu si acum dupa actulu alu doile, că pregatire la actulu alu treile, care eră celu mai crudelu. In actulu acest'a se întimplău esecutarile cele mai crude si cele mai barbare. Crucifigerea, spintecarea de vii si alte crudimi de genuulu acest'a erău lucruri comune, ma prea comune in actulu alu treile, la cari multi dintre spectatori nice nu se uitău, fienducă erău esecutari prea neinsemnate. Nu voimu a vetemă prea tare bunulu semtiu alu cetitoriloru, din care cauza le si omitenu, si nu le mai amintimu; fia destulu numai atăt'a, că rafineri'a selbateciei a mersu asia departe, cătu bietii condamnatii la esecutare trebuieău mai antaiu se produca inaintea publiculu scenele cele mai crudele ale mitologiei grecesci, precum intindere pre patulu lui Procrustes si altele de genuulu acest'a.

In actulu alu treile se esecutău si crestiniū „odiuū generis humani“, precum i numesce Tacitu ³⁾. (Va urnă).

Sinode protopopesci.

In 24 Novembre st. n. a. c. preotimca tractulu Cosiocnei a tienutu in comun'a Frat'a unu sinodu protopopescu, in care pre langa alte decisiuni salutarie, la propunerea Multu Onoratalui Domnu Vasiliu Popescu paroen alu Juclui inferioru s'a decisu, că preotimea tractuala se se oblige, că pre venitoriu se contribue cu cinci floreni anuali la fondulu de pensiune alu preoteseloru veduve si a orfaniloru de preoti, era nu numai cu unu florenu, că pana acum. Tare bine si a motivatu M. O. D. propunerea cu ace'a, că si pentru docenti inca se platesce pre anu sum'a de cinci floreni la fondulu regnicolarin de pensiune, asia cătu veduvele si orfanii loru voru fi mai bine prevedinti că veduvele si orfanii de preoti. Totu odata s'a decisu, că pre calca oficiulu protopopescu se se comunice si Prea Veneratulu Ordinariatu Metropolitanu decisiunea acést'a si totu odata se se roge, că se binevoieăca a o aduce si la cunoseinti'a celoru alalte protopopiate din archidieceasa si se o recomande si acclor'a spre primire.

Noi din partene inca amu dori din totu sufletulu, că fondulu preoteseloru veduve si orfaniloru de preoti se cresca totu din ce in ce mai tare, cătu cu tempu familiile remase de preotii nostrii se nu mai fia avisate in nu pucine casuri, asia dicundu mai pre usi'a omeniloru. Si asia ceva nu ar fi imposibillu. Se ni aduceamu aminte cum in secululu trecutū clerulu cu

¹⁾ Inst. div. VI. 4.

²⁾ De spectaculis c. 8.

³⁾ Annal. XV. 44.

multu mai cu pucina cultura si cu multu mai miseru decâtu celu de astadi a contribuitu tare multu la edificarea bisericeii si a scoleloru din Blasiu, ma laolalta cu clerulu a proveditu una compania de 130 calareti, pre care o a prezentatu imperatesei Mari'a Tercsia, ca se se ajute cu ea in resbelulu cu Borusii. Si astadi ore se nu fia in starc a-si face unu fondu sufficientu pentru alinarea doreriloru sortei celei amare a preoteseloru si orfaniloru remasi. Noi nu credemu se nu fia in stare, numai vointia se fia. Din caus'a acest'a ni bucuramu multu, cându vedemu in clerulu nostru in privint'a acest'a una miscare spre mai bine. Numai catu umilit'a nostra parere, prin care nu voimu a prejudcãa nice unei posibile decisiuni a Prea Veneratului Ordinariatu Metropolitanu ar fi, cã beneficiile diecesane se se imparta in mai multe clase dupa marimea proventeloru, apoi dupa clasele aceste se se statorësca, ce ar' fi a se contribui la fondulu preoteseloru veduve si alu orfaniloru de preoti. Principiulu acest'a a avutu si pana acumu valore. Anume canonicii an platitu pana acumu pre anu câte 5 fl. profesorii si protopopii câte 2 fl. 50 cr. era preotimea cealalta câte unu florenu. Nu ar' fi lipsa decâtu cã principiulu acest'a se se aplice si mai in detaiu cu privire la parochie clasificanduse si ele dupa marimea proventeloru. Unu altu expedientu dupa parerea nostra, nedatatoria de tonu, prin carea erasi nu voimu a prejudcãa nimenui, ar' fi cându unii din preotimea intrega archidiecesana totu la trei ani ar' abdice de subsidiulu regesen in favorulu fondului din cestiune. Pre langa aceste s'ar mai potã incasã ceva pre anu si dela basereci pentru fondulu acest'a, si s'ar potã se se adune cu disculu in un'a fia-care baserica pentru fondulu acest'a multu pucinu, câtu ar fi posibilu, cãce basericii suntu multe si dela multe in urma totu se aduna multu. Poporulu catolicu din Belgi'a sustiene numai cu disculu un'a universitate, care costa pre anu mai multe sute de mii de franci. Nu vomu potã noi face cã poporulu din Belgi'a, cãce nu ne potemu asemena cu elu nice in una privint'a; Noi se facemu numai atãt'a câtu ni e noue posibilu dupa poterile nostre. La acest'a iuse se poftescu unu zelu mare din partea preotimei, care de siguru cã in ver o 20—30 de ani ar potã marì fondulu, câtu starca preoteseloru veduve si a orfaniloru de preoti se nu fia asia precaria, câtu eli se se pota tanguì cu poetulu, cã mai este ore in lume, fintia, cumu sump eu, unu sufletu fara nume uitatu de Domedieu, precum frumosu dice M. O. D. proponetoriu.

Unu altu sinodu protopopescu a timentu tractulu protopopescu alu Indolului in comun'a Jar'a inferiora la 18 Novembre 1884 sub presidiulu zelosulu vprotopopu tractualu M. O. D. Petru Alesandru Vlas'a. Din sinodulu acest'a mai tare ni a atrasu atentiunea urmatoriele lucruri demne de imitatu. Anume antaiu cã M. O. D. vprotopopu a atrasu atentiunea Onoratei preotimi tractuali si la impregiurarea ace'a, cã preotulu are se fia parintele poporului nu numai in lucrurile cele sufletesci, ci si in cele materiali. Asia i a iademuatu, cã se invetie pre poporu, cã se-si platësca contributiunile regulatu, cã se nu se adune prea multe, cându apoi numai cu greu, si numai cu dauna le potu plati; asemene se cãra totu de a un'a cuitantia, cându platescu ceva din contributiune, si se fia punctuali in platirea tacei la fondulu regnicolaru de pensione alu docentiloru. Mai incolo se invetie pre poporu, cã se incungiure procesele dubii, cari suntu impreunate totu de a un'a cu spese mari fora de nice un'a cauza. Asemene se incungiure luxulu si încãtu li e cu potintia se incungiure a face detorii.

Alu doile lucruri de momentu din sinodulu acest'a este, cã s'a decisu cã corpulu invetiatorescu din tractulu ace'pa se se constituiesca la olalta cu corpulu invetiatorescu din tractele vecinate a Turdei si a Aricsiului. Spre scopulu acest'a s'a si alesu una comisiune compusa din mai multi invetiatori tractuali.

Avisu literariu.

Avantagiile unei carti bune de lectura nu se potu nici pretiuì din destulu; subscrisulu, cetindu opulu intitulatu „Judecatile Santului Petru“ care in originalulu francesu si'a ajunsu deja editiunea a III, de pre care s'a tradusu in limb'a germana; si convingandume despre fotosulu, si impresiunea morala

ce lasa in anim'a omului cetitului acelei carti, amu recercatu Autorulu pentru impartasirea licentiei cá se potiu traduce acelu opu si in limb'a romanésca, care binevol a mi deferi cererei mele precum se vede din urmatoarele:

Au Reverend Monsieur Gregor Kardos, pasteur catholique
a Csizér (Hongrie).

Jupille (Belgique) le 19 Nov. 1884.

Reverend Monsieur!

Je m'empresse de vous faire connaitre, en réponse á la demande que vous m'avez fait l'honneur de m'adresser, que je vous autorise bien volontiers a traduire en langue roumaine la premiere série de mon ouvrage intitulé: „á la porte du paradis“ „Jugements de Mgr. Sain Pierre“, etc.

Je vous adresse, selon votre désir, un exemplaire du livre en français scl.

Veillez agréer Reverend Monsieur, l'hommage de mes sentiments très respectueux.

André Jon Le Pas. m. p.

Romanesce:

R. D. Gregoriu Kardos, preotu catolicu
in Csizér (Ungari'a).
Jupille (Belgi'a) 19 Nov. 1884.

Reverende Domnule!

Cá respunsu la rogarea DVostra, ce mi ati facutu onorea a mi o adresá, me grabescu a vi face cunoscutu, cá eu ve autorizezu tare bucurosu, cá se traduceti pre limb'a romana seri'a prima a opului meu intitulatu: „la port'a raiului“, Judecatile Santului Petru etc.

Conformu dorintiei DVostra vi tramitu unu esemplariu a cartei in limb'a francesca.

Primiti R. Domnule omagiulu sentiemintelorui mele tare respectuose
André Jon Le Pas. m. p.

Opulu tradusu va costá 1 fl. v. a. Totu-o-data rogandu pre Pre On. Publicu cetitoriu si interesatu de lectura folositoare se binevoiésca prin carte postala (Correspondenz-Karte) a mi face cunoscuta vointi'a sa de a avé la tempulu seu acea carte de sub traducere!

Cizeriu (Selagiu) in Nov. 1884.

Cu tota onorea
Gregoriu Kardosiu,
parochu gr. cat.

u. P. Csizér (Szilágy).

Noi amu fi doritu se scimu, cá ore D. traducatoriu, traduceva opulu depre originalulu francesu seau depre versiunea germana. Din impregiurarea, cá D. traducatoriu a cerutu dela autoriu unu esemplariu francesu numai dupa ce s'a decisu deja a-lu traduce, s'ar' paré, cumcá lu va traduce depre versiunea germana.

Asemenea amu dorí se scimu, cá ore D. traducatoriu resolutu este a traduce si partile acele ale opului, cari voru esi de aci in coló, cáce inca n'a esitu intregu.

Dorinti'a nostra aru fi cá traducerea pre limb'a romana se se intemple depre originalulu francesu, cáce una traducere depre alta traducere si pierde prea multu din valoare. Altumintrule in numerulu venitoriu vomu reveni la valorea literaria si religiosa a opului de sub cestiuene.

Red.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipograf'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.